

dinatio, auctoritate sanctæ Romanæ et apostolicæ A sedis omnimode habeatur irrita, et auctores ejus vel mediatores, nisi resipuerint, perpetuo damnati sint anathemate Maranatha.

7. Hinc hujus privilegii transgressor quicumque temere tentare præsumpserit, districto anathemate se condemnatum noverit nisi forte resipiscens digne satisfecerit.

8. Qui vero devotus conservator exstiterit, divinis repleatur benedictionibus, et principis apostolorum auctoritate ab omnibus delictorum suorum absolvatur nexibus. Amen.

Scriptum per manus Gregorii notarii sanctæ Romanæ et apostolicæ sedis, in mense Decembris, indictione XI.

Datum in castro Casino per manus Humberti B sanctæ ecclesiæ Silvæ Candidæ episcopi, et bibliothecarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ.

VII.

Epistola Stephani X papæ ad fratres Cluniacensis monasterii.

(Anno 1058.)

[*Bullar. Cluniac.*, 45.]

STEPHANUS episcopus, servus servorum Dei, dilectissimis filiis Cluniacensis monasterii salutem et apostolicam benedictionem.

Quamvis pro nostræ sedis dignitate omnibus simus debitores, tamen specialem circa vos affectum charitatis habemus, qui, sub umbraculo sanctæ et apostolicæ sedis positi, unde defensionem protectionis habuistis solamen orationum impendistis. Quod semper facere debetis, quatenus sub ea crescatis et fructum reddatis. Nostrum autem dilectissimum filium charitative nobiscum usque ad synodum retinimus. Vobis autem, sicut imprimis benediximus, benedicimus, et viventes ac defunctos ex parte Dei et beati Petri principis apostolorum absolvimus.

VIII.

Privilegium Stephani X papæ per quod confirmat omnia monasteria, bona, jura et privilegia monasterio Cluniacensi antea concessa.

(Anno 1058.)

[*Bullar.*, *Cluniac.*, 45.]

STEPHANUS episcopus, servus servorum Dei, reverendissimo filio HUGONI abbati venerabilis monasterii quod a valle Cluniaca agnominatur Cluniacum, in honore beatorum apostolorum Petri et Pauli consecratum, in comitatu Matisconensi situm, et per te cunctis successoribus tuis abbatibus inibi regulariter promovendis in perpetuum.

Ad hoc, Deo auctore, in specula sanctæ et universalis Ecclesiæ eminentiores conspulatoribus nostris consistimus, ut saluti et quieti universorum sollicitius invigilemus. Quod utique ex speciali apostolicæ sedis privilegio adepti, si omnibus infatigabiliter prospicere debemus, multo magis illis quos sub apostolica disciplina arctiorem vitam mandatorum Dei, ad instar primitivæ Ecclesiæ, percurrere novi-

mus, quibus non solum omnia communia, sed etiam unum cor est et anima una. In quorum sorte non inferius consetur Cluniacense cœnobium, quod ab ipso suæ foundationis primordio hactenus vibrat longe lateque sanctæ conversationis jubar clarissimum, adeo ut faciendo et ducendo exstiterit et existat Gallicanis, Germanicis, Italicis, et plane cunctis Latinæ linguæ monasteriis forma sanctitatis atque speculum. Tam laudabili ergo monasticæ philosophiæ gymnasium, tamque ordinatæ aciei castrorum cœlestium, ut dignum est, totis præcordiis devoti, secundum postulationis tuæ tenorem, charissime fili, et abba Hugo, auctoritate sanctorum apostolorum Petri et Pauli, quorum patrocinio præfatum Cluniacense cœnobium innititur, per hujus nostræ decretalis paginæ inviolabile robur, statuentes confirmamus tibi Cluniacense cœnobium, et per te cunctis tuis, sicut dictum est, successoribus in perpetuum, cuncta loca et monasteria ipsi Cluniacensi monasterio jure pertinentia, quæ etiam a quibuscunque fidelibus Christi, regibus, episcopis, ducibus, seu principibus eidem loco sunt concessa; vel ab antecessoribus tuis abbatibus acquisita, Bernone videlicet, Odone, Eymardo, et beatæ recordationis Maiolo et sancto Odilone, tam in rebus mobilibus quam etiam in immobilibus seseque moventibus, ut absque ullius contradictione secure et pacifice quietus debeas ea possidere. Ex quibus hic nominatin ista descripsimus:

Imprimis ipsum Cluniacense cœnobium a potentissimo quondam duce Willelmo in pago Matisconensi fundatum, cum omnibus rebus in circuitu ipsius et in aliis regionibus positis ad ipsum jure pertinentibus; in comitatu, videlicet Matisconensi, cellam in honore sancti Martini; ecclesiam quoque juxta positam in honore sancti Joannis; villas etiam Cavinias cum ecclesia: Solestriacum villam cum ecclesia; Escutiolas cum ecclesia; Galliniacum cum ecclesia; Rufiacum cum ecclesia; Massilias cum ecclesia, Clairmannum, Barjeseranum villam; Curtilias villam, Petronniacum, Arpajacum, Darboniacum, Bersurniacum; Ecclesiam Sanctæ Columbæ; Vitrieriam Burguliensem villam, ecclesiam Sancti Laurentii; castrum Lurdonum, Blanuscum; villam, nomine Cottam; monasterium etiam quod vocatur Carus-Locus cum omnibus ad se pertinentibus; cellam Regniacum cum omnibus sibi pertinentibus; ecclesiam Sancti Victoris cum omnibus suis pertinentiis; ecclesias etiam et terras quæ juxta illam sunt, pro quibus data est quondam ecclesia Sancti Gengulphi; Equirandam quoque curtem cum ecclesia Sancti Andreae apostoli, et cum aliis ecclesiis et omnibus suis appendiciis; omnes quoque ecclesias et terras, seu quicquid præfatus locus habet in jamdicto comitatu; in comitatu vero Cabilonensi; cellam de Bellomonte in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ dicatam, cum omnibus sibi pertinentibus: ecclesiam quoque de Campiloco cum omnibus suis appendiciis; curtem etiam vocabulo Juliacum cum ecclesiis et terris ei

dem loco quondam ab episcopo Manasse collati, et omnes ecclesias et terras ac quæcunque supradictus locus comprobatur habere in jam dicto comitatu; ecclesiam Sancti Gengulfi cum suis pertinentiis; cellam sanctorum martyrum Cosmæ et Damiani, et monasterium Sancti Marcelli cum omnibus suis pertinentiis: in episcopatu vero Augustodunensi monasterium in Aurea Valle, quod Parendus dicitur in honore sancti Joannis Baptistæ consecratum; cellam etiam Oiadellis cum omnibus suis appendiciis, villas etiam, ecclesias et terras quas Theotardus clericus contulit jam dicto Cluniacensi cœnobio.

Confirmamus etiam et corroboramus nostra apostolica auctoritate illam convenientiam quam fecit domnus Galterius Augustodunensis Ecclesiæ episcopus de monasterio, quod dicitur Magabrense, ad suam ecclesiam pertinente, cum omnibus ad ipsum pertinentibus, omnesque ecclesias et terras et quæcunque supradictus locus Cluniacus videtur habere in jam dicto episcopatu: in territorio vero Divionensi curtem Giuracum, cum omnibus suis pertinentiis: in comitatu quoque Antissiodorensi cellam in honore sanctæ Dei Genitricis consecratam in Dunziaco castro: in comitatu quoque Arvernensi, Silviniacum monasterium, ubi sanctus Majolus et sanctus Odilo requiescunt, cum omnibus ad eundem locum pertinentibus, et cellam quæ vocatur Firmitas, cum omnibus ad se pertinentibus; cellam quæ vocatur Scuriolas; ecclesiam etiam in honore sancti Sulpitii dicatam in villa quæ dicitur Langiacus, et cellulam quæ vocatur ad *Boscum* in honore sancti Petri consecratam: curtem etiam quam vocant in Frigido Monte; monasterium quoque quod dicitur Rivis, consecratum in honore sanctæ Dei Genitricis cum curte Lussiaco, cum omnibus suis appendiciis; ecclesiam quæ vocatur Marengum, cum alis terris eidem monasterio ab Eustorgio nobilissimo viro traditis; cellulam etiam juxta positam, in honore sanctæ Dei Genitricis sacratam, quæ vocatur ad montes; monasterium autem Celsinianense cum cellis, ecclesiis, villis, terris Carniacum videlicet, Burnunculum, Abolniam, Ginniacum, Cardonetum, et cum omnibus ecclesiis et terris ad ipsum monasterium pertinentibus; cellam quoque ubi requiescit sanctus Florus, quam tradidit supradicto loco Eustorgius clericus, cum omnibus ad eam pertinentibus; mansiones quoque in Brivatensi vico et monasterium etiam quod dicitur Volta, in honore Sanctæ Crucis consecratum, sicut sanctus Odilo prædecessor tuus in prædio parentum suorum construxit, cum omnibus suis pertinentiis; cellam etiam Relliacum cum curte et omnibus ad eam pertinentibus; cellam etiam in honore sanctæ Martinæ consecratam, quæ vocatur Ad Pontem; omnes quoque ecclesias et terras, et quæcunque videtur Cluniacus possidere in jam dicto comitatu: in episcopatu etiam Niversensi cellam, quæ vocatur sancti Reveliani, cum omnibus suis pertinentiis; ecclesiam etiam quæ dicitur Luperciacus, quam Frotmundus

dedit cum omnibus suis pertinentiis: comitatu Pictaviensi cellam Sancti Joannis in villa quæ dicitur Mongon: in episcopatu Sanctonico abbatiam Sancti Joannis quæ vocatur de Engiriaco. Abbatiam etiam Malleacensem concedimus tibi et apostolica auctoritate firmamus. In abbatia autem Sancti Cypriani, quæ est Pictavis, concedimus tibi quod antecessores tui ibi habuerunt.

In episcopatu Caturcensi abbatiam Sancti Petri de Moyssiaco, ut quietus debeas possidere, nostra apostolica auctoritate confirmamus atque laudamus: in episcopatu Vivariensi cellam Mizoscum, cum omnibus quæ ibi aspiciunt; cellam de Rumpono monte; cellam ad fontes, et cellam Riom, cum omnibus quæ habere videtur supradictus locus Cluniacus in jam dicto comitatu vel episcopatu: in episcopatu Uticensi monasterium in honore sancti Petri et sancti Saturnini dedicatum super ripam Rodani situm, cum castro coloncellis et curte Tulleta, cum omnibus ad se pertinentibus ex utraque parte fluminis: in Treassinensi episcopatu cellam in honore sancti Amandi consecratam: in episcopatu Arausico cellam in Podio Odoieno; monasterium in honore sancti Pantaleonis constructum, cum omnibus ad ipsum pertinentibus: in Vapincensi episcopatu cellam in honore sancti Andreæ constructam, jam dicto Cluniacensi cœnobio concessam a Rigaudo clerico, cum omnibus suis appendiciis; Ganagobiense quoque monasterium, et curtem Valentiolam, et omnia quæ videtur habere supradictus locus Cluniacus, et de quibus rebus habet donationem et descriptionem atque de villa et castro Sarrianis, et de omnibus quæ habet in patria quæ vocatur Provincia: in Valentinensi episcopatu quod videtur habere cluniacensis locus in villa quæ dicitur Ales, et in monte Sion monasterium Sancti Marcelli quod dicitur ad Salcetum, cum omnibus suis pertinentiis, et omnia quæ videtur habere ipse locus in illo episcopatu: in episcopatu Viennensi monasterium quod vocatur Taderiacum, cum cella quæ dicitur Causella, et villa quæ vocatur Brocost, et villa quæ dicitur Insula; cellam etiam in castro Candiaco, cum omnibus ecclesiis, villis, et terris, quæ videtur habere jam dictus locus in ipso episcopatu: in episcopatu Lugdunensi monasterium quod vocatur Amberta; cellam etiam quæ dicitur Saluzatis; cellam Polliacum, cellulam Arthedunum, cellam quoque Saviniacum et curtem Ambariacum; ecclesiam Sancti Andreoli; ecclesiam quæ vocatur ad Oratorium; curtem de Romanis; cellam Cavariacum; cellulam Luiniacum; villam Tuscicum; omnes quoque villas et terras quas Wichardus moriens eidem loco Cluniacensi contulit, cum omnibus quæ videtur habere supradictus locus in jam dicto episcopatu; cellam etiam quæ vocatur Burgum, quam Ancedeus comes Deo et Sancto Petro dedit fratribus ejus, et faventibus Burchardo videlicet atque Odone; cellam etiam in honore sancti Georgii consecratam, et ab Ainardo jam dicto loco Cluniacensi datam, quæ

etiam est juxta castrum quod vocatur Domena; A cellam etiam quæ vocatur Portus, in honore sancti Stephani consecratam, in episcopatu Bisuntinensi sitam: in episcopatu Tullensi, cellam quæ vocatur Ramengas. Abbatiam Viziliacensem, ubi sancta Maria Magdelene requiescit, tibi concedimus in possidendum. Monasterium vero Paterniacum, eidem loco Cluniacensi per præcepta regalia traditum cum omnibus quæ habere videtur in Burgundia, et quæ ipsi monasterio in Alsatia dederunt imperatores Augusti Ottones; monasterium quod dicitur Romanum, cum omnibus ad se pertinentibus jam dicto Cluniacensi cœnobio habere concedimus in perpetuum.

Confirmamus etiam et corroboramus nostra apostolica auctoritate illam convenientiam quam fecit Domus Hugo Genevensis Ecclesiæ episcopus, laudante et consentiente Rodulpho rege et domina Adeleida imperatrice, de ecclesia Sancti Victoris martyris, cum omnibus ad se pertinentibus. Abbatiam autem Salsensem concedimus tibi cum consensu et cum licentia senioris nostri Henrici imperatoris Augusti, sicut antecessores tui eam habuerunt. Et supra dicto loco Cluniacensi nostra apostolica auctoritate hæc omnia supradicta loca et monasteria, cum cellis, ecclesiis, curtibus, villis, villulis, servis et ancillis, silvis, vineis, campis, pratis, aquis, aquarumque decursibus et omnibus terris cultis et incultis ad supradictas potestates pertinentibus, ipsi loco Cluniacensi, tibi et tuis successoribus per hujus nostri privilegii auctoritatem tenenda et possidenda concedimus in perpetuum, ita ut nullus dux, neque episcopus, neque aliquis princeps, neque quælibet magna parvaque persona de præfatis omnibus rebus et decimis quæ inibi pertinere videntur, audeat molestare, vel inquietare. Nec non sub divini iudicii contestatione et districti anathematis interpositione statuente decernimus ut nullus episcoporum nec quilibet sacerdotum in idem venerabile cœnobium, pro aliqua ordinatione, sive consecratione oratorii vel altarium, presbyterorum vel diaconorum, missarumque celebratione, nisi ab abbate ipsius loci invitatus fuerit, venire aut ingredi præsumat; sed liceat monachis ipsius loci cujuscunque ordinationis gradum voluerint suscipere ubicunque, vel a quocunque tibi tuisque suc-

cessoribus placuerit. Abbates quoque de ipsa congregatione cum consilio fratrum Deum tirantium, secundum regulam sancti Benedicti, communiter eligantur, et ad consecrandum eos quemcunque voluerint ipsi fratres episcopum advocent.

Nec quovis modo quicumque episcopus seu archiepiscopus locum ipsum vel monachos ejus excommunicare vel judicare audeat, sed semper sub tutela et immunitate Romanæ sedis soliusque Romani pontificis iudicio consistentes omnipotenti Deo securi et quieti deserviant. Parata etiam a quocunque episcopo voluerint in opus consecrationum in ipso loco agendarum, chrisma, oleum sanctum, atque oleum infirmorum accipiant. Concedimus quoque tibi, et ipsi venerabili loco, et confirmamus apostolica auctoritate habere, quandocunque, vel quandiu vobis placuerit, percussuram proprii numismatis vel monetæ, quemadmodum privilegiis venerabilium prædecessorum nostrorum comperimus vobis concessum et confirmatum esse. Tandem in fine per hoc nostræ apostolicæ auctoritatis privilegium corroboramus tibi, tuisque successoribus, quidquid hactenus possedistis, et acquisistis, et deinceps quovis modo legaliter et juste acquirere poteritis in perpetuum. Si quis autem ausu temerario impiaque præsumptione contra Deum et sanctos ejus apostolos, contraque animam suam, hoc nostro apostolicæ... maledictionis aculeo transpunctum, nostræ apostolicæ excommunicationis telo perfossum, nostri etiam apostolici anathematis gladio transverberatum nec nisi per dignam satisfactionem saluti pristina reparandum. Qui vero se ab hoc observaverit, et inviolatum hoc nostrum privilegium permanere laudaverit, hic benedictionem, gratiam, et omne bonum a retributore omnium bonorum Deo, et in sæculo consequatur, et in futuro.

Scriptum per manus Gregorii notarii et scriniarii sacri Lateranensis palatii, in mense Martii, indictione xi.

Datum Romæ in palatio Lateranensi, secundo Nonas Martii, per manus Humberti, sanctæ Ecclesiæ Silvæ Candidæ episcopi et bibliothecarii sanctæ Romanæ et apostolicæ sedis, anno primo pontificatus domni papæ Stephani decimi, indictione undecima.